

MANJINSKI FORUM

Kolovoz 2008.

Pred ljeto je zaoštreno pitanje o dvostrukom, odnosno o dodatnom pravu glasa nacionalnih manjina što je dovelo i do napetih odnosa u samoj koaliciji. S nekoliko intervjua i analitičkih tekstova, u ovom broju (donosimo intervjue s Goranom Čularom, Furijom Radinom, Vojislavom Stanimirovićem, te tekst Davora Gjenera) i u slijedećim brojevima, pokušat ćemo produbiti tu temu jer, premda nas više od tri godine dijeli od novih parlamentarnih izbora, ukoliko se žele raditi promjene u izbornom zakonodavstvu vrijeme za taj posao počinje - sada.

Intervju s dr. sc. Goranom Čularom* na temu dvostrukog prava glasa, odnosno dodatnog izbornog prava pripadnika nacionalnih manjina

DODATNO PRAVO GLASA POMAŽE INTEGRACIJI MANJINA

Demokratski nedostatak dvostrukog odnosno dodatnog prava glasa jeste upravo to što se time povrjeđuje jedno vrlo važno i jako načelo nominalne jednakosti biračkog prava. Međutim tamo gdje postoje rezervirana mjesta za predstavnike nacionalnih manjina, a Hrvatska jeste takav slučaj, trebalo bi inzistirati da birači nacionalnih manjina imaju dodatni, a ne alternativni glas odnosno da se ide u rješenje s dvostrukim pravom glasa jer to pridonosi boljoj integraciji manjina i u cjelinu hrvatskog društva, ali i u njihove manjinske zajednice. No, istovremeno takovo rješenje otvara i pitanje nadležnosti tako izabраних manjinskiх zastupnika odnosno zahtjeve da se njihove ovlasti reduciraju samo na dio koji je izravno vezan za pitanja nacionalnih manjina.

Razgovarao Stojan Obradović

• Prilikom formiranja koalicijske Vlade jedan od uvjeta podrške, koji je postavljen iz redova većine zastupnika nacionalnih manjina, bio je da se u prve dvije godine mandata otvori razgovor o dvostrukom

odnosno, točnije, dodatnom pravu glasa nacionalnih manjina. Ovo pitanje je gotovo ultimativno zaoštreno pred ljetni raspust (vladajuća stranka to pravo smatra nepri-

(Nastavak na stranici 2)

Broj 26 / Godina V

U Opatiji je krajem kolovoza održan skup Židova iz zemalja bivše Jugoslavije

DEVETI "BEJAHAD" O KULTURI JIDIŠA

"Bejahad mladih" je novost na židovskoj kulturnoj sceni

"Želio bih da ovaj deveti po redu 'Bejahad' bude sjećanje na druženja koja Židovi i Jevreji s područja bivše Jugoslavije, inicijativom dr Vladimira Šalamona, priređuju od sredine devedestih godina. Posebnu vrijednost tog druženja vidim u kulturi i umjetnosti koja je sadržaj ovog okupljanja, jer umjetnost čini život ljepšim, a čovjeka gordim..." rekao je 24. kolovoza skladatelj, dirigent i muzikolog Oskar Danon, svečano otvarajući deveti "Bejahad - židovsku kulturnu scenu", koji se čitav tjedan, do 31. kolovoza, održavao u Opatiji.

Na Bejahadu je sudjelovalo oko 350 sudionika iz zemalja bivše Jugoslavije u kojima danas živi oko 6000 Židova. Tema ovogodišnjeg "Bejahada" bila je kultura jidiša. Uvodno predavanje o toj temi održao je prof. Viktor Žmegač, a o doprinosu jidiš kulture europskoj kulturi govorio je György Konrád, pisac iz Mađarske.

Novost ovogodišnjeg "Bejahada" bio je projekt "Bejahad mladih", na kojem je sudjelovalo 45 mladih iz regije i Izraela. Imali su vlastiti program - radionice i predavanja o izraelskom dokumentarnom filmu, plesu i likovnoj umjetnosti. Na Bejahadu je predstavljeno 15 projekata Židova iz zemalja bivše Jugoslavije. Predstavljen je i projekt europskih Židova i muslimana "Kulturom do zajedništva" sa željom da se smanje tenzije između naroda i religija.

U sklopu tog projekta održana je i izložba Safeta Zeca i Tonija Franovića.

Na skupu u Opatiji svečano je obilježen i osamdeseti rođendan istaknutog publicista Slavka Goldsteina.

Završnog dana "Bejahada" na programu je bio koncert Juliana Rachlina, Mishe Maiskoga i Lily Maisky, pod nazivom "U čast Bejahada", koji se održao pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture RH.

Na otvorenju 9. "Bejahada" u Opatiji nastupio je pjevački zbor "Braća Baruh" iz Beograda pod dirigentskim vodstvom Đorđa Stankovića

DODATNO PRAVO GLASA POMAŽE INTEGRACIJU

(Nastavak sa stranice 1)

hvatljivim, predstavnici manjina pak za prijetili su izlaskom iz koalicije ako se to pitanje ne počne rješavati) i razgovori su najavljeni za rujan. Možemo se pod-sjetiti da ni prethodna koalicijska vlada pokojnog premijera Račana, odnosno njegova stranka, nije bila sklona ovom manjinskom pravu iako sada iz njihovih redova dolaze potpuno drukčije izjave i spremnost da se to pravo podrži. Kakva su uopće iskustva, kakva je praksa u drugim europskim zemljama kada je u pitanju ovaj problem, postoji li i kako funkcionira institut dvostrukog, odnosno dodatnog prava glasa?

Što se tiče dvostrukog biračkog prava to je samo jedan element koji se treba sagledavati unutar ukupnog sustava predstavljanja nacionalnih manjina u nekoj državi. Također, postavlja se pitanje da li taj sustav predstavljanja funkcionira na razini parlamenta ili funkcionira na nekim drugim razinama, pa ako je to razina parlamenta da li je to prvi Dom koji je obično važniji Dom ili je to neki npr. drugi, Gornji Dom ili tome slično. No, ono što je po meni bitnije od dvostrukog biračkog prava jeste čitav taj sustav posebnog predstavništva za nacionalne manjine. Iznenadili biste se ali takav sustav nije uopće čest u demokratskim političkim sustavima i njega razmjerno rijetko nalazimo na političkom zemljovidu suvremene Europe. Hrvatska, Slovenija, Rumunjska, Finska (za Somi narod odnosno Lapponce) imaju neki sustav posebnog predstavništva za nacionalne manjine. To može biti ili u vidu unaprijed rezerviranih mjesta u parlamentu, ili, kao što je slučaj u Rumunjskoj, u nekom vidu kvote koje na izborima stranke ili udruženja nacionalnih manjina moraju postići da bi stekle pravo na svog zastupnika, ili kao u Finskoj gdje postoje dva rezervirana mjesta za predstavnike Lapponaca, ali koja se imenuju od strane određenih institucija ili druga laponske manjine u Finskoj pa dakle nisu ni izabrani u klasičnoj parlamentarnoj izbornoj proceduri. Dakle, različiti su načini kako se može ostvariti političko predstavništvo nacionalnih manjina, ali u velikom broju starih demokracija ono uopće ne postoji kao nekakav poseban mehanizam zaštite, jednim dijelom i zbog toga što često i sam pojam nacionalne manjine u tim demokracijama ne postoji.

NARUŠAVANJE BIRAČKE JEDNAKOSTI

• Koji bi, s aspekta jednog korektnog funkcioniranja predstavničke demokracije bili osnovni prigovori institutu dvostrukog prava glasa, koji su njegovi mogući "demokratski" nedostaci?

Demokratski nedostatak dvostrukog prava glasa jeste upravo to što se time povrjeđuje jedno vrlo važno i jako načelo nominalne jednakosti biračkog prava koje se kroz 19. i 20. st., kroz proces demokratizacije i širenja biračkog prava glasa ostvarilo i učvrstilo. Prije toga su bili poznati slučajevi dvostrukog pa i višestrukog prava glasa koji su tada bili vezani za neke posebne socijalne privilegije kao što su imetak ili obrazovanje i zapravo građanima je trebalo dosta vremena da se te nejednakosti izbrišu. Tako u današnjoj slici zapadne demokracije ta nominalna jednakost biračkog prava, to da imamo svi jedan glas, ponavljam, simbolički je vrlo jaka jer nas označava kao jednake pojedince, kao građane koji kao jednaki sudjeluju u političkom životu svoje zajednice. Uvođenje dvostrukog prava glasa u bilo kom smislu narušava tu nominalnu jednakost biračkog i njegov simbolički značaj.

• Mogu li ti nedostaci eskalirati i stvoriti probleme u funkcioniranju demokratskog sustava?

Pa načelno gledajući to je moguće zato što su ljudi vrlo osjetljiviji na pitanje jednakosti, možda čak i puno osjetljiviji nego što to pokazuju u svakodnevnoj politici. No, što se tiče konkretnog hrvatskog slučaja to bi tek trebalo vidjeti. Ja bih rekao da u Hrvatskoj postoji jedan paradoks, a to je da većina često ne dovodi u pitanje različite oblike prava koja imaju manjinske zajednice, ali ne zbog toga što imaju vrlo razvijenu političku kulturu i razumijevanje potreba nacionalnih manjina već zbog toga što se ta prava često ne uzimaju ozbiljno. Ako pogledate povijest načina kako su u Hrvatskoj u zadnjih 20-tak godina evaluirala prava nacionalnih manjina vidite kako su se oni koristili često samo za međunarodne svrhe i pro forme, pa i kada su nakon 2000. manjine došle u jednu mogućnost institucionalnog i realnog unapređenja svoga položaja i svojih općih prava, mnogi su to u Hrvatskoj dočekali nezainteresirano.

IZBJEGAVANJE DVOJBE OKO GRAĐANSKOG I MANJINSKOG PRAVA

• Koji bi se argumenti u aktualnoj situaciji (s obzirom na aktualni položaj nacionalnih manjina u hrvatskom društvu) mogli istaknuti u prilog uvođenju dvostrukog prava glasa nacionalnih manjina?

U svakom slučaju, gledajući iz perspektive pripadnika nacionalnih manjina, ono što bi bio dobitak za njih, a i generalno za političku zajednicu, jeste da ti građani ne bi bili u situaciji, kao što je do sada bio slučaj, da se moraju opredjeljivati između svoje

građanske pozicije, tj. svojih općih građanskih prava i svoje manjinske pozicije odnosno svojih manjinskih prava. Dakle najveća dobit uvođenja dvostrukog odnosno dodatnog prava glasa bio bi da se pripadnicima nacionalnih manjina omogući da izbjegniju poziciju svojevrstnog homo duplexa koji se mora opredjeljivati između jedne ili druge pozicije. A time bi se, po mom mišljenju, sigurno omogućila i potakla njihova integracija i u cjelinu hrvatskog društva, ali i u njihove manjinske zajednice. Jer, ako vas netko tjera da uvijek iznova donosite odluku tako bitnu za vaš politički identitet, a to je da li želite participirati u političkom životu kao građanin ili kao pripadnik nacionalne manjine, onda to svakako donosi jedan poseban pritisak koji sigurno ne doprinosi pravom integriranju pripadnika nacionalnih manjina niti u političku zajednicu, a vjerojatno ni u njihovu manjinsku zajednicu. To je po mom mišljenju najveća dobrobit i vrijednost tog instituta dvostrukog prava glasa. Pri tome treba istaknuti da u hrvatskom Ustavu već postoji odredba koja to omogućuje tako da uvođenje dvostrukog biračkog prava ne bi ustavno odnosno zakonodavno bio veliki problem. Da nema te ustavne odredbe onda bi problem bio neusporedivo veći jer bi najprije trebalo promijeniti Ustav.

• Da li bi se moglo reći da kada postoje zastupnici nacionalnih manjina u nacionalnom parlamentu onda bi to trebalo pratiti i dvostruko biračko pravo nacionalnih manjina?

Pa ako pogledate prijedloge i savjete u dokumentima OESS-a vezanim za zaštitu nacionalnih manjina, posebno na području političkog predstavništva, onda oni sugeriraju da tamo gdje postoje rezervirana mjesta za predstavnike nacionalnih manjina, a Hrvatska jeste takav slučaj, da bi onda trebalo insistirati i da birači nacionalnih manjina imaju dodatni, a ne alternativni glas odnosno da se ide u rješenje s dvostrukim pravom glasa.

Dakle, kada već postoje zastupnici nacionalnih manjina mislim da bi bilo bolje da ih se bira s tim dodatnim pravom glasa. Međutim, time se otvara pitanje njihovih ovlasti odnosno njihove pozicije kao parlamentarnih zastupnika. Čini mi se da ima opravdanja u zahtjevu da u tom slučaju njihove ovlasti ne bi trebale biti izjednačene s ovlastima drugih zastupnika, već reducirane samo na dio koji je izravno vezan za pitanje nacionalnih manjina. Pojednostavljeno rečeno, postavlja se pitanje bili u tom slučaju zastupnici nacionalnih manjina trebali npr. glasati o premijeru ili Vladi čime mogu i odlučujuće utjecati tko će u određenom mandatu vladati.

ACIJI MANJINA

UPITNE OVLAŠTI MANJINSKIH ZASTUPNIKA

• **U kojoj je mjeri kritika dvostrukog prava glasa od strane velikih političkih stranaka principijelna a u kojoj mjeri je to samo obrana nekih partikularnih političkih interesa pa i svojevrsni strah od manjina?**

To ovisi o mnogo čemu u tim strankama, ali ja vjerujem da postoji opravdani temelj za kritiku uvođenja dvostrukog prava glasa, kao što postoje i neki opravdivi razlozi za njegovo uvođenje. Iz toga proizlazi da protivljenje uvođenju dodatnog glasa za pripadnike nacionalnih manjina ne treba apriori interpretirati kao prikrivanje nekih kalkulantskih stranačkih interesa. No, naravno da postoje i određena predviđanja da će u slučaju uvođenja dvostrukog biračkog prava pripadnici nacionalnih manjina taj svoj dodatni glas više koristiti u potpori jednim, a ne drugim strankama pa se onda s tim mogućnostima i kalkulira. Konkretno npr. HDZ vjerojatno kalkulira da bi dvostruko pravo glasa više pogodovalo SDP-u. Međutim, vrlo je upitno da li su te pretpostavke i kalkulacije realne.

• **Da li postoje neki drugi politički instrumenti i mehanizmi koji bi se zadovoljile specifične potrebe nacionalnih manjina da budu odgovarajuće politički zastupljeni, a koji manje narušavaju ravnopravnost demokratske procedure i prakse?**

Postoje, iako je to, osim kod regionalno i geografski koncentriranih manjinskih zajednica, teško uspješno provesti kroz jedinstvenu proceduru koja vrijedi za sve građane, pa onda i nacionalne manjine. Dakle, ako imate geografski koncentrirane nacionalne manjine onda se njihovo predstavništvo čak i u većinskim izbornim sustavima, dakle u sustavima gdje se bira jedan kandidat u izbornim jedinicama može vrlo efikasno osigurati. Međutim, ako nemate takvu situaciju već ako imate disperzirane nacionalne manjine, onda se predlaže proporcionalni izborni sustav ali opet s nekim dodatnim pogodnostima kao što je smanjivanje izbornog praga ili rezerviranja predstavničkih mjesta za nacionalne manjine. A, postoje, naravno, i drugi načini da se osigura predstavništvo manjina u nekim parlamentarnim ili izvanparlamentarnim tijelima koje uopće ne bi interferirali sa samim izbornim procesom i na taj bi se način pitanje narušavanja jednakosti skinulo s dnevnog reda. Postoji, dakle, čitav spektar rješenja i njihovih kombinacija. No, nije potvrđeno da neki tip političkog predstavništva više doprinosi ukupnom boljitku pripadnika nacionalnih manjina, a neki manje i vrlo je upitno koliko sam tip političkog predstav-

Goran Čular

ništva ima utjecaja na cjelokupan položaj nacionalnih manjina u nekoj političkoj zajednici. Podsjetio bih da su u Hrvatskoj nacionalne manjine, a posebice Srbi, najviše predstavnika u parlamentu imali baš onda kada su im ukupna građanska i manjinska prava bila najteže kršena, recimo u prvoj polovini devedesetih.

POLITIČKO PREDSTAVNIŠTVO I BOLJITAK MANJINA

• **Ima prijedloga da se dvostruko pravo glasa riješi na različite načine za različite manjine (jedan prijedlog za "male" manjine, drugo za "velike" manjine odnosno srpsku nacionalnu manjinu). Da li to jeste jedan racionalni pristup ovom problemu ili to još dodatno komplicira problem i udaljava ga od uobičajenih demokratskih standarda?**

Hrvatska je 2000. godine s novim Ustavom, a zatim s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina zapravo trasirala jedan dobar put, ali i put koji dovodi i do određenih problema. Utvrđene su 22 nacionalne manjine koje imaju pravo na svoje posebno političko predstavništvo pod određenim uvjetima i sada na jednoj strani imate nacionalne manjine koje imaju 300 pripadnika ili čak samo 12 pripadnika i na drugoj strani nacionalne manjine, poput srpske, koja po zadnjem popisu stanovništva broji preko dvije stotine tisuća pripadnika. Tu su se stvorili problemi jer vi ne možete predstaviti sve njih na isti način, niti možete to napraviti unutar istog institucionalnog rješenja. E sada, da li je rješenje da se srpska nacionalna manjina odvoja od ostalih ili je rješenje da se ide u određivanje nekih brojnijih, a tradicionalno auto-

htonih nacionalnih manjina pa bi tu uz Srbe išli npr. i Talijani, Česi, Mađari, Slovaci, ali vjerojatno i neke "nove" manjine poput Bošnjaka, možda Albanaca. No kada bi se sada pokušala naći jedna praktičnija i optimalnija varijanta koja bi vjerojatno bila i restriktivnija prema nekim nacionalnim manjinama, to bi vjerojatno izazvalo otpore i još veće probleme. Zato, kada se nekad ide u široko davanje prava kao što je to bio slučaj s Ustavnim zakonom onda to može biti i prava prepreka da se ta prava dovedu na neku realnu mjeru.

• **S obzirom na neke realnosti u hrvatskom društvu kada su u pitanju manjine da li bi dvostruko pravo glasa moglo biti uvedeno kao neko privremeno, prijelazno rješenje?**

Trebalo bi najprije točno znati prema čemu je to prijelazno rješenje jer onda vidite ima li to nekog smisla ili ne. Drugi je problem što prijelazna rješenja vrlo često u politici postaju trajna rješenja. Mnoga prijelazna rješenja nastala su u trenutku nekog političkog konsenzusa, ali kasnije ta stabilnost postignutog dogovora ima jednu snagu koja ostaje bez obzira što se mislilo da je to samo "kratkog daha". Stoga bi se prije trebalo razmisliti o tome na koji način unutar naših izbornih pravila riješiti dva važna segmenta izborne problematike (jer tu je uz nacionalne manjine i pitanje dijaspore, doduše iz vrlo različitih razloga) a da se koliko je to maksimalno moguće uvažavaju opći demokratski standardi. Problem bi trebalo promatrati iz perspektive našeg općeg izbornog procesa, u kojoj je on mjeri funkcionalan, u kojoj je mjeri pravedan, u kojoj mjeri izaziva određene kontroverze, a ne iz aspekta zaštite nacionalnih manjina.

• **S obzirom na dosta udaljene, pa i suprotstavljene, pozicije vladajuće stranke i nacionalnih manjina da li je moguće (i kakvo) neko kompromisno rješenje?**

Kompromisno rješenje je i ostati na postojećem i moram vam reći da je ta opcija u politici vrlo česta i izgledna. Jer ako se otvaraju neka pitanja, a vidi se da nema volje ni izgleda za postizanje novog konsenzusa onda se političari vrlo brzo vrte na status quo. U tome leži i društvena racionalnost politike. Političari lakše postižu dogovore oko rješenja jer se, za razliku od teoretičara, ne brinu za njihovu teorijsku konzistentnost, sve dok ta rješenja u praksi funkcioniraju, i možda je tako i dobro.

* Dr. sc. **Goran Čular** docent je na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu gdje predaje predmet *Politički sustav Hrvatske*. Član je uredništva časopisa *Politička misao*, a njegov znanstvenii istraživački interes posebice je usmjeren prema problemima izbora, obrazaca političkog ponašanja, političkih stranaka i stranačkih sustava, stranačkog natjecanja i funkcioniranja demokratskih institucija o čemu je objavio više radove u Hrvatskoj i u inozemstvu.

USTAV MANJINAMA DAJE PRAVO DOPUNSKOG GLASA

Furio Radin

• Zašto manjine traže dvostruko pravo glasa i imaju li na to pravo?

Prije svega kada govorimo o ovom problemu mislim da trebamo insistirati na pravilnom nazivu, a to je da se ne radi o dvostrukom pravu glasa kako se obično naziva, već o dopunskom pravu glasa. Kao što znamo, u redovnim izbornim jedinicama kojih ima deset bira se po 14 zastupnika i to pravo koriste svi građani Hrvatske. Nakon toga postoji još jedno dodatno pravo za pripadnike nacionalnih manjina da izaberu svoje zastupnike i zato je to pravilnije zvati dopunskim pravom glasa jer se ne radi o dupliranju glasova. Da bi dali dodatna prava, da bi dali posebna prava, dakle ono što se zove pozitivnom diskriminacijom, pripadnicima nacionalnih manjina ne smijemo istovremeno oduzeti njihova građanska prava jer to onda postaje apsurd. Tu se ne radi o alternativnom pravu. To jasno kaže i Ustav u kojem stoji da pored općeg prava glasa pripadnici nacionalnih manjina mogu koristiti i posebno pravo glasa. No, to je pravo od strane nekih političara, nažalost, tumačeno vrlo infantilno i reducirano. A, zapravo nema velike potrebe da se vode velike diskusije o tome da li pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na nešto takvo. Imaju, jer im to pravo daje Ustav!

• Neki smatraju da se uvođenjem ovog prava narušavaju pravila predstavničke demokracije?

Ponavljam, Ustav daje osnovne vrijednosti, neka osnovna pravila koja se onda

trebaju operacionalizirati kao pravo. Ustav kaže da je to pravo moguće i sve drugo je stvar interpretacija i političkog inženjeringa. Ako se može reći da to eventualno utječe na ravnotežu stranaka u Hrvatskoj onda isto tako, s obzirom da se radi o pravu koji daje Ustav, možemo reći da je takva rasprava bespredmetna. Ja shvaćam da stranke razmišljaju na taj način, ali mislim da bi bilo puno bolje za stranke da se više bave nacionalnim manjinama i na taj način pridobiju birače nacionalnih manjina, a ne da se stalno plaše za koga će glasati nacionalne manjine. Pa glasati će za onoga koji svojim programima izađu u susret njihovim potrebama i interesima.

STAV SDP-a IMAT ĆE TEŽINU U NAŠIM RAZGOVORIMA S HDZ-om

• Zašto se vlasti, vlade (i ova sadašnja i ona prethodna) tako čvrsto opiru manjinama dati dodatno pravo glasa?

To što se svojevremeno koalicijska Vlada iz 2000. godine tome opirala to zaista predstavlja svojevrsan politički apsurd. Mislim da se nije radilo o nikakvom pragmatičnim političkim razlozima, već dubljim, ideološkim, i to o ideologiji u najgorem smislu te riječi. Mislim da su tada neke stranke u toj koaliciji (i SDP i druge) smatrale kako će zapravo gubiti glasove Hrvata ako daju neka prava nacionalnim manjinama, a to je zapravo podcjenjivanje njihovog biračkog tijela. Danas imamo potpuno drukčiju situaciju. SDP je spreman podržati dodatno pravo glasa nacionalnih manjina i to predstavlja jednu činjenicu koja će sigurno imati svoju težinu i u našim razgovorima s HDZ-om. Mi jesmo koalicijski partneri HDZ i imamo razloga da to ostajemo, ali uz određeno poštivanje naših prava.

• Vi ste svojevremeno istakli vrijednost politike malih koraka. Što će u razgovorima s HDZ-om oko dodatnog prava glasa, koji sigurno neće biti ni laki ni jednostavni, značiti taj pristup i kako ćete se postaviti prema vašem koalicijskom partneru koji je dosta nesklon vašim zahtjevima. Što će biti vaši ciljevi?

Istina je da je HDZ dosta nesklon dodatnom pravu glasa za nacionalne manjine. Oni su to i jasno rekli. Ali, rekli su i to da ćemo u prve dvije godine o tom problemu razgovarati i riješiti ga na jedan ili na drugi način. To je ponovljeno i u razgovorima koje smo mi iz Talijanske unije imali s premijerom. Što se tiče politike malih koraka ja ne vidim nikakve druge mogućnosti za nacionalne manjine nego da vode upravo

takvu politiku. Ponuđen je jedan model koji bi davao jedno rješenje za tzv. male nacionalne manjine i drugo rješenje za srpsku nacionalnu manjinu. Ne da bi jedni imali jedna prava, a drugi ne, već bi se tu radilo, da tako kažemo, jednostavno o različitoj operacionalizaciji pozitivne diskriminacije. O detaljima sada, iz razumljivih razloga, ne bih mogao govoriti jer to će biti predmet pregovora. No mislim da smo s predloženim modelom na dobrom putu prema rješenju ovog problema, naravno ako će druga strana to prihvatiti.

NAŠ MODEL POZITIVNE DISKRIMINACIJE JE KOMPROMISAN

• Ukoliko ipak ne dođe do prihvatanja predloženog modela, da li postoje neka kompromisna rješenja ili pak slijedi zaoštavanje odnosa s vladajućom strankom i čime ono konkretno može rezultirati?

Kompromis je upravo model koji je ponuđen. Nitko nije radikalno s naše strane, a to isto očekujemo i od druge strane. A ako je vaše pitanje okrenuto tome što bi bilo ako se i taj kompromis ne prihvati onda ću ja odgovoriti na sljedeći način: Nadam se da će biti prihvaćen.

• Da li neka međunarodna iskustva i modeli nekih drugih zemalja mogu pomoći da se nađu najpogodnija rješenja za ovaj problem?

Kada mi tražimo neka rješenja onda se kao neka ikona, kao simbol dobrih rješenja nameće Europa. A Europa ima vrlo različita rješenja, primejrice u skandinavskim zemljama, pa onda u pojedinim regijama nekih europskih zemalja kao što je to slučaj u Italiji, pa onda tu imamo primjere iz Slovenije, iz Rumunjske, pa i Srbije, koja će isto, nadamo, se biti dio Europske unije u skorju budućnosti. Dakle, postoje različiti modeli i različita iskustva, a mi moramo naći ono rješenje koje će biti u skladu s europskim standardima, ali će istovremeno biti i zadovoljavajući odgovor na naše potrebe i usklađeni s našim interesima pa i našom tradicijom. No, još je jedna stvar koju ovdje treba istaknuti, a to je da je problem biranja zastupnika nacionalnih manjina usko povezan u mentalitetu pojedinih velikih stranaka, u njihovoj ideologiji s problemom biranja zastupnika dijaspore. Tako da smo mi na jedan način i prisiljeni sagledati ta dva problema kao jedan klaster, kao jednu grupu problema iako su oni sasvim različiti. Ali oni su, unatoč tim razlikama, percipiraju kao jedna grupa problema i, bez obzira što mi mislio o tome, mi shvaćamo tu logiku i spremni smo i o tome raspravljati.

Vojislav Stanimirović, zastupnik srpske nacionalne manjine
u Hrvatskom saboru i predsjednik SDSS-a
**SRPSKOJ MANJINI SMANJITI IZBORNI CENZUS -
OSTALIMA DATI DODATNO PRAVO GLASA**

Vojislav Stanimirović

• Kako srpska nacionalna manjina pristupa problemu posebnog glasačkog prava za pripadnike nacionalnih manjina, što očekuje, na čemu će insistirati?

U Sporazum koji su potpisali svi manjinski zastupnici u Saboru stoji da ćemo u prve dvije godine mandata ove Vlade pokušati obaviti izmjene izbornog zakonodavstva i to na dva načina. Jedan način je za pripadnike nacionalnih manjina kojih prema popisu ima manje od 1,5 posto. Kao što je poznato, Ustav predviđa mogućnost da se osim općeg izbornog prava može osigurati i posebno biračko pravo pripadnicima nacionalnih manjina da biraju svoje zastupnike u Hrvatski sabor. Na osnovu toga mi smo smatrali i smatramo i dalje da to posebno pravo treba omogućiti manjinama i to iz prostog razloga što velike stranke, bez obzira što u njima ima i predstavnika nacionalnih manjina, nisu spremne da se bore za brojna otvorena i neriješena pitanja koji se tiču manjinskih zajednica, posebno kada se radi o srpskoj manjinskoj zajednici.

Za srpsku nacionalnu manjinu, prema tom zajedničkom sporazumu, isto se predviđa osigurati posebno biračko pravo, ali na jedan drugi način. Smatramo da bi bilo prikladno, kao u nekim zemljama u okruženju koje također imaju veliki udio manjina, da se posebno biračko pravo osigura tako da se cenzus ili izborni prag za našu nacionalnu manjinu smanji na recimo 2,5 ili 3 posto. Tako bi postojala mogućnost da u regijama ili područjima gdje Srbi imaju relativno značajne procenete prisutnosti i zastupljenosti mogu izabrati i svoje sabsorske zastupnike.

• Da li ta dvojnica operacionalizacija posebnog biračkog prava može dodatno otežati i zakomplicirati rješavanje ovog problema ili će ga pak olakšati?

STRAH HDZ-a DA BI SRBI GLASALI ZA OPORBU

Naše dosadašnje konzultacije pokazale da postoji određeno nerazumijevanje ovog problema i to je još više došlo do izražaja nakon Velike skupštine SNV-a. Kada se govori o problemu posebnog prava glasa nacionalnih manjina onda se vrlo često misli da bi i srpska nacionalna manjina imala dvostruki, odnosno dopunski glas na isti način kao i druge manjine. Međutim, mi smo stvar postavili na način da srpska nacionalna manjina može to posebno pravo glasa ostvariti i na drugi način i tako olakšati rješavanje problema. Aktualna vladajuća garnitura strahuje da bi davanje dvostrukog prava glasa srpskoj zajednici omogućila da oni glasaju za svoje predstavnike, ali i da glasaju za oporbene stranke jer se pretpostavlja kako su njima politički skloniji. Iz tih razloga se, s obzirom na brojnost srpske nacionalne manjine, pokušava naći model da se Srbima da određeno posebno biračko pravo, ali da to pravo ne bude iskorišteno, da tako uvjetno kažemo, na nečiju štetu odnosno protiv nekoga.

SDP PODRŽAVA DVOSTRUKO PRAVO GLASA RADI INTERESA

• Kada će početi pregovori, kakav ishod očekujete i koje su moguće posljedice ako se ne postigne dogovor?

Razgovori bi trebali početi s početkom jeseni i mi očekujemo da će se iznaći rješenje u pravcu koji je okvirno određen općim sporazumom zastupnika nacionalnih manjina i premijera. Premijeru Sanaderu je potrebna potpora naših osam zastupnika, a potrebno je i dobro je da manjinski zastupnici podupiru Vladu pa mislim da će se pregovori završiti na obostrano zadovoljstvo. Razlozi optimizmu leže i u činjenici da predloženi model s dva načina ostvarivanja posebnog biračkog prava nacionalnih manjina daju dobar okvir za jedno optimalno i svima prihvatljivo rješenje.

• Koliko tome može pomoći i to što sada npr. i najjača oporbena stranka SDP daje podršku posebnom glasačkom pravu za nacionalne manjine?

Njihova je podrška deklarativna jer u mandatu kada su imali vlast mogli su to riješiti i pomoći nacionalnim manjinama a nisu. Ne znam da li je to bilo zbog toga što čitav problem nisu dobro promislili i shvatili ili jednostavnu nisu htjeli to napraviti. Oni sada podržavaju ovu varijantu dvojnog odnosno dodatnog prava glasa nacionalnih manjina, ali mislim da to rade zbog vlastitih političkih interesa, a ne zbog manjina.

• Ukoliko ipak ne dođe do dogovora s vladajućim strankom, koje su posljedice?

Mislim da su moguće posljedice ozbiljne. Uz nas i neke druge manjine vrlo čvrsto insistiraju na tome i sigurno je da bi izostanak rješenja izazvao kriznu situaciju.

**Projekt Centra za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć iz Vukovara
PREVEDEN VODIČ
MINORITY RIGHTS
GROUP**

Početkom srpnja u Bizovačkim toplicama, održan je seminar o procesu pridruživanja Europskoj Uniji država jugoistočne Europe i zaštiti manjina. Seminar je, u okviru regionalnog partnerskog projekta "Unaprijeđivanje uključenosti ranjivih grupa u Jugoistočnoj Europi: Zagovaranje manjinskih prava u procesima priključivanja Europskoj Uniji", organizirao Centar za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć iz Vukovara. Osnovni cilj seminara bio je pružiti informacije i razmotriti pitanja od značaja za zagovaranje prava pripadnika nacionalnih manjina u procesima pristupa-nja članstvu u Europskoj Uniji. Seminaru su nazočili predstavnici manjinskih organizacija i institucija, nevladinih organizacija za zaštitu ljudskih prava te medija iz različitih dijelova Republike Hrvatske.

Prezentacije i predavanja o politikama Europske Unije prema državama jugoistočne Europe, zaštiti ljudskih i manjinskih prava u EU i Unijinih standardima osiguravanja jednakosti i nediskriminacije, te zaštiti ljudskih i manjinskih prava u okviru procesa stabilizacije i pridruživanja, kao i finacij-skom okviru proširenja EU na države jugoistočne Europe održali su predstavnici partnerskih organizacija Centra za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć iz Vukovara, Sonce (Tetovo, Makedonija), Independent (Zenica, BiH) i Minority Rights Group International (London, V. Britanija). Teme seminara bile su usko povezane sa sadržajem priručnika "Zagovaranje manjinskih prava u Europskoj Uniji: Vodič za NVO-e u jugoistočnoj Europi", koji je objavio Minority Rights Group International, a na hrvatski ga je, početkom 2008., preveo Centar za mir - Vukovar.

Inače, knjiga "Zagovaranje manjinskih prava u Europskoj Uniji: Vodič za NVO-e u jugoistočnoj Europi" može se nabaviti preko Centra za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć iz Vukovara, a sve informacije nalaze se na njihovoj web stranici: www.center4peace.org

RAZLIČITA EUROPSKA ISKUSTVA

Iskustva europskih država kada je u pitanju sustav zaštite izbornog prava nacionalnih manjina nisu ni posebno izdašna ni komparativna hrvatskoj situaciji. Njemačka je npr. prva je u kojoj su manjinska prava na nacionalnoj razini bila definirana kao posebna prava vezana uz izborni sustav, ali na taj način da se pri tome ne dovodi u pitanje načelo jednakosti prava glasa svakog građanina. S druge strane Slovenija je jedina država u Europi, koja omogućava devijaciju od principa jednakog prava glasa kako bi osigurala posebnu izbornu zaštitu pripadnicima nacionalnih manjina, ali to ne važi za sve manjine i ne za čitav državni teritorij. No kad je pak riječ o predstavljanju pripadnika nacionalnih manjina u nacionalnim parlamentima, uobičajeno je da pojedine stranke razvijenih demokratskih tradicija svojim unutarstranačkim pravilima primjenjuju načelo pozitivne diskriminacije pripadnika manjina na svojim izbornim listama i tako doprinose integraciji manjina

Piše Davor Gjenero

Sustav zaštite izbornog prava pripadnika nacionalnih manjina u Hrvatskoj nemoguće je uspoređivati s jednim sustavom manjinske zaštite u europskim zemljama, i to onima što ih smatramo "konsolidiranim demokracijama", a i onima koje nazivamo zemljama "Nove Europe". Iz tradicije Francuske revolucije Europa baštini načelo jednakosti prava glasa, a svaki sustav pozitivne diskriminacije i dodatnih prava glasa pripadnika manjinskih zajednica dovodi u pitanje načelo jednakoga prava glasa. Političko priznavanje nacionalnih manjina posebno je pitanje. Dio europske tradicije, u čemu ponovno prednjači Francuska, zasniva se na načelu "the state is the nation". Dakle, pripadnici "političkog naroda" su svi državljani, bez obzira na njihovo etničko porijeklo, a njihova pripadnost matičnom narodu ili manjini njihova je "privatna stvar".

Manjinska su prava, nadalje, ljudska prava treće generacije. Ljudska prava prve generacije (temeljna prava na život, slobodu riječi i vjeroispovijesti...) ostvaruju se "nasuprot državi", pa je demokratska politička tradicija uspostavila uzuse prema kojima se ograničena i kontrolirana državna vlast mora ponašati, za ostvarenje druge generacije ljudskih prava (prava vezana uz socijalnu sigurnost) definirana je dužnost socijalne države da ih osigurava, a za treću generaciju ljudskih prava nije definirana institucija koja bi ih ostvarivala.

PRIMJERI POZITIVNE DISKRIMINACIJE

Savezna Republika Njemačka prva je zemlja u kojoj su manjinska prava na nacionalnoj razini bila definirana kao posebna prava vezana uz izborni sustav. Njen izborni zakon definira pozitivnu diskriminaciju biračkoga prava danske nacionalne manjine u saveznoj državi Schleswig-Holstein, ali na taj način da se pri tome ne dovodi u pitanje načelo jednakosti prava glasa svakog građanina. Naime, Njemačka ima mješoviti izborni sustav, koji svakom biraču daje, uvjetno rečeno, dva glasa. Birač tako na "lijevoj strani" biračkog listića bira između kandidata koji se natječu u maloj nominalnoj izornoj jedinici i među njima se pobjednik određuje načelom relativne većine (first past the post), a na "desnoj strani" listića glas daje jednoj od stranačkih lista i pritom je izborna jedinica savezne država. Izborni prag za ulazak u savezni

parlament definiran je tako da stranka mora osvojiti ili 5 posto glasova na razini SR Njemačke (dakle, ne samo izborne jedinice - jedne od saveznih država) ili barem tri izravna mandata iz malih izbornih jedinica. Kao kandidati u malim izbornim jedinicama ne mogu se pojaviti "neovisni" kandidati, nego samo kandidati političkih stranaka koje kandidiraju i sa svojim listama, a relativno složenim sustavom preračunavanja glasova u mandate sprečava se devijacija u pretvaranju glasova u mandate, što bi ih inače stvorila dioba izravnih mandata. Za Dansku manjinsku stranku, međutim, pravila su definirana drukčije i ona može ostvariti mandat osvojen u maloj izornoj jedinici, iako ne zadovoljava kriterij za prijelaz izbornoga praga, tj. osvajanje barem triju izravnih mandata.

OBUHVTATNOST HRVATSKOG MODELA

Jedina država u Europi, koja omogućava devijaciju od principa jednakog prava glasa kako bi osigurala posebnu izbornu zaštitu pripadnicima nacionalnih manjina, je Slovenija. Ona primjenjuje razmjerni izborni sustav, a pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo glasovati u "redovitim" izbornim jedinicama i u posebnim izbornim jedinicama iz kojih se biraju parlamentarni zastupnici nacionalnih manjina. Međutim, Slovenija to pravo priznaje samo dvjema nacionalnim manjinama - mađarskoj i talijanskoj - koje smatra autohtonima, a to posebno izborna prava ne proteže se na cijelu državu nego samo na one njene dijelove u kojima su ove dvije manjine "tradicionalno nastanjene". Dakle, pripadnik talijanske nacionalne manjine ovim se posebnim pravom može koristiti živi li u Primorskoj, ali ne i ako je nastanjen u Ljubljani ili Mariboru, a pripadnik mađarske manjine ako živi u Prekmurju, ali ne i negdje drugdje u Sloveniji.

Hrvatski model manjinske zaštite daleko je obuhvatniji od onoga u Njemačkoj ili Sloveniji. Ovdašnji je sustav manjinske zaštite zasnovan je na trima stupovima - pravu parlamentarne zastupljenosti, pravu na zastupljenost/razmjernu zastupljenost u predstavničkim odnosno izvršnim tijelima na razini lokalne i regionalne samouprave, te na manjinskoj samoupravi.

Mađarski sustav manjinske političke zaštite zasniva se na manjinskoj samoupravi, s time što je za razliku od hrvatskog

primjera, ona izvedena do državne razine, a u Hrvatskoj je manjinska samouprava ograničena na općinsku/gradsku odnosno županijsku razinu. U prvom prijedlogu hrvatskoga Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina bilo je, doduše, predviđeno formiranje vijeća nacionalnih manjina, dakle, manjinskih samouprava i na razini države, ali je naknadno to pravo svedeno na mogućnost formiranja koordinacije manjinskih samouprava na nacionalnoj razini.

Razlika između ovih dvaju rješenja je golema. Naime, vijeća nacionalne manjine imaju izborni legitimitet i proizlaze iz izborne volje biračkog tijela, a koordinacije i njihovi članovi izabrani su posredno, pa je njihov izborni legitimitet daleko slabiji, a samim tim je manja i njihova snaga u politici.

STRANAČKI DOPRINOS

Nacionalne manjine skupine su državljana neke zemlje, što ih od ostalih državljana izdvajaju posebna nacionalna, etnička, kulturna ili vjerska obilježja, a međusobno ih povezuje volja za očuvanjem tih obilježja. Pripadnici manjina, međusobno povezani tom voljom, obično žive na relativno kompaktnom teritoriju, a upravo je kompaktnost te naseljenosti preduvjet za međusobnu povezanost u nastojanju da se očuva skupna tradicija. U demokratskim državama, u kojima su uređene temeljne pretpostavke sigurnosti svakog pojedinca - jednakost pred zakonom i funkcioniranje načela vladavine prava - manjinska se prava ostvaruju na lokalnim i regionalnim razinama, tamo gdje manjine doista žive. Tako se, na primjer, danska manjina u Schleswig-Holsteinu ne koristi pravom da sudjeluje u izborima za savezni parlament, ali je danska manjinska stranka itekako uključena u politički život na razini savezne države i lokalnih jedinica u kojima su Danci nastanjeni. Budući da zadovoljavanje uvjeta "kompaktne naseljenosti" ujedno znači i to da pripadnici manjine na nekom području predstavljaju znatan dio stanovništva, niti na lokalnim razinama nije potrebna neka posebna zaštita biračkoga prava da bi pripadnici manjina ušli u predstavnička i izvršna tijela u općinama i gradovima gdje žive.

Kad je pak riječ o predstavljanju pripadnika nacionalnih manjina u nacionalnim parlamentima, uobičajeno je da u svojim unutarstranačkim pravilima stranke lijevice ili stranke izrasle iz tradicije civilnoga društva (Zeleni, na primjer) primjenjuju načelo pozitivne diskriminacije pripadnika manjina u formiranju svojih lista kandidata, pa je tako, na primjer, već tradicija da je jedan od predstavnika Zelenih u austrijskom saveznom parlamentu pripadnik slovenske nacionalne manjine iz Koruške, a da u Italiji (koja ne priznaje nacionalne, nego samo jezične manjine) stranke lijevice u parlamente saveznih država i nacionalni parlament uvode i pripadnike manjina. Međutim, to nije posljedica zakonske regulative, već način na koji te stranke nastoje integrirati pripadnike manjinskih zajednica.

OSNOVANA UPRAVA ZA UNAPREĐIVANJE OBRAZOVANJA MANJINA

Mirko Marković

• Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa u svom novom ustroju osnovalo je i upravu za nacionalne manjine. Koji su bili razlozi osnivanje te nove Uprave?

Prilikom promjene ustroja Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa (MZOŠ) osnovane su dvije nove uprave: Uprava za nacionalne manjine i Uprava za nacionalni kurikulum. Propisano je da Uprava za nacionalne manjine obavlja poslove vezane uz programe školovanja nacionalnih manjina, a osobito poslove vezane uz provedbu zakona i drugih propisa iz područja školovanja nacionalnih manjina, praćenje stanja na području predškolskog odgoja i naobrazbe, osnovnoškolskog, srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja nacionalnih manjina, pripremu izvješća o financiranju obrazovanja pripadnika nacionalnih manjina itd.

Razloga za osnivanje Uprave za nacionalne manjine je više, ali da istaknemo onaj najznačajniji: Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina i Zakon o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina omogućuju pripadnicima manjina u Republici Hrvatskoj odabir različitih modela nastave koji su objašnjeni u nedavno donesenom Državnom pedagoškom standardu. Postoje nacionalne manjine koje imaju vrlo dugu tradiciju manjinskog školstva, imamo srpsku manjinu koja je najbrojnija i koja je još na svojevrsnom početku obrazovanja na srpskom jeziku i ćirilicom pismu. Također imamo nove ali i tzv. malobrojnije manjine koje također koriste pozitivne zakonske propise i čiji pripadnici uče materinji jezik i kulturu u modelu C. Dakle, imamo jedan sustav manjinskih prava, ali taj sustav treba stalno unapređivati i razvijati.

ŠIRITI PRAVO OBRAZOVANJA MANJINA

• Što će biti osnovni ciljevi i sadržaji rada te Uprave?

Sadržaj rada Uprave za nacionalne manjine je praćenje stanja i predlaganje mjera za unapređivanje i poboljšavanje kvalitete nastave u školama na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Predlaganje promjene zakonske regulative koja

Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa je u svom novom ustroju osnovalo upravu za nacionalne manjine. Osnovni sadržaj rada ove Uprave biti će praćenje stanja i predlaganje mjera za unapređivanje i poboljšavanje kvalitete nastave u školama na jeziku i pismu nacionalnih manjina, a kroz rad ove uprave želi se dodatno informirati roditelje i učenike o različitim mogućnostima manjinskog obrazovanja i omogućiti što većem broju učenika da koriste pravo obrazovanja na materinjem jeziku.

je neophodna, predlaganje podzakonskih propisa, pomoć u izradi novih općih propisa kakav je nedavno usvojeni Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi; koordinacija aktivnosti s odgovarajućim institucijama, sa školama i udrugama nacionalnih manjina koje se bave obrazovanjem, kao i analiza postojećih i izrada novih nastavnih planova i programa za nastavu na jeziku manjina.

Posebna pažnja će biti posvećena dodatnom stručnom usavršavanju i osposobljavanju za realizaciju posebnih sadržaja od značaja za nacionalnu manjinu.

Uprava za nacionalne manjine također prati stanja s udžbenicima tj. usklađivanje udžbenika s udžbeničkim standardom, novim nastavnim planom i programom te zahtjevima koje donose nove tehnologije. Ministarstvo pruža pomoć i sufinancira izradu autorskih udžbenika, prijevod udžbenika na jezik manjine te uvoz udžbenika iz države matičnog naroda - prvenstveno udžbenika materinjeg jezika.

Po pitanju praćenja postignuća i vanjskog vrednovanja obrazovnih postignuća u školama na jeziku i pismu nacionalnih manjina Uprava će surađivati s Nacionalnim centrom za vanjsko vrednovanje obrazovanja. Kroz rad naše Uprave mi želimo upoznati roditelje i učenike s pozitivnim zakonskim propisima i različitim mogućnostima manjinskog obrazovanja i omogućiti što većem broju učenika da koriste pravo obrazovanja na materinjem jeziku. Također želimo kvalitetu nastave podići na još višu razinu te omogućiti odgajateljima, učiteljima, stručnim suradnicima, profesorima kvalitetno stručno usavršavanje kako u Republici Hrvatskoj tako i u matičnim državama. U tom sklopu želimo i učiteljima koji predaju jezik manjine kao materinji jezik omogućiti napredovanje u zvanje mentora i savjetnika.

• Nedavno su po prvi put na državnoj razini održani zajednički stručni seminari za učitelje u osnovnim školama koji predaju na češkom, mađarskom, srpskom i talijanskom jeziku. Na kakav su interes naišli ti seminari? Što je njihov cilj i koliko će doprinijeti unapređenju obrazovnih programa za nacionalne manjine?

U organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje (AZOO) i MZOŠ-a u Opatiji je na nacionalnoj razini organizirano stručno usavršavanje učitelja razredne nastave i učitelja predmetne nastave u osnovnim školama koje nastavu izvode na jeziku nacionalne manjine tj. nastavu u modelu A. Prvi skup u Opatiji je održan od 7.-9. travnja 2008. godine. Na skupu su vrlo aktivno sudjelovali učitelji razredne nastave koji nastavu izvode na češkom, mađarskom, srpskom i talijanskom jeziku u osnovnim školama u Republici Hrvatskoj te pojedini stručni suradnici i ravnatelji iz istih škola.

Odaziv je bio više nego dobar kao i ocjene nakon završetka stručnog skupa. Sudjelovalo je 120 učitelja, 4 ravnatelja, 1 voditelj i 2 stručna suradnika. Važan cilj ovog skupa je bio dovršetak i usuglašavanje nastavnih programa materinjeg jezika (češkog, mađarskog, srpskog i talijanskog) te programa hrvatskog jezika koji se izvodi u smanjenoj satnici u odnosu na redovitu nastavu. Usklađeni se naravno i drugi nastavni programi u kojima se realiziraju specifični sadržaji od značaja za nacionalnu manjinu (priroda i društvo, glazbena i likovna kultura).

Također, još jedan značajan cilj ovog stručnog skupa je bio samim sudionicima, tj. učiteljima omogućiti da aktivno sudjeluju u izradi novog nastavnog programa, a uz to učitelji su imali priliku da se međusobno upoznaju i razmjene iskustva rada u nastavi na jeziku manjina.

STALNO USAVRŠAVANJE UČITELJA

• Što na tom planu planirate u budućnosti?

Što se tiče stručnog usavršavanja odgajatelja, učitelja, nastavnika i profesora MZOŠ će i ubuduće organizirati stručne skupove na nacionalnoj/državnoj razini, naravno u suradnji s AZOO i manjinskim savjetnicima koji prate stanja na terenu i trebaju aktivnije sudjelovati u predlaganju mjera za unapređenje obrazovanja na jeziku manjina.

Do kraja 2008. godine planiramo održati stručni skup za učitelje koji poučavaju materinji jezik i kulturu, tj. koji rade u modelu C (njegovanje materinjeg jezika i kulture), te za profesore koji predaju materinji, tj. manjinski jezik u srednjim školama. Skupovi će također biti na državnoj razini i sudjelovat će učitelji - praktičari te u izmjeni iskustava i primjera dobre prakse raditi na vlastitom usavršavanju i na unapređenju nastave kako materinjeg jezika (češkog, mađarskog, makedonskog, slovačkog, srpskog, rusinskog, talijanskog, ukrajinskog i ...) te nastave u cjelini.

MANJINSKI JEZICI I NA MATURI

• U novom ustroju ministarstva je i Uprava za nacionalni kurikulum. Na koji način će ova uprava odgovoriti na izazove i potrebe obrazovanja manjina na jeziku i pismu nacionalnih manjina?

"Nacionalni kurikulum utvrđuje vrijednosti, načela, općeobrazovne ciljeve poučavanja, koncepciju učenja i poučavanja, pristupe poučavanju, obrazovne ciljeve po obrazovnim područjima i predmetima definirane ishodom obrazovanja, odnosno kompetencijama te vrednovanje i ocjenjivanje" (članak 26. stavak 2. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi). Nacionalni kurikulum će doprinijeti uvažavanju svih

(nastavak na stranici 8.)

nacionalnih manjina kao je-dnakopravnih članova društva, prema tome i izražavanju njihovog nacionalnog identiteta. Prvenstveno će to biti u jezično-komunikacijskom području, povijesti i kulturnoj baštini. Izradom školskog kurikulumu svaka škola će imati mogućnost kreiranja međupredmetnih sadržaja i /ili izbornih predmeta za stjecanje interkulturalnih, poduzetničkih, socijalnih kompetencija i promociju određenih vrijednosti. Nadalje pomoći će u strukturiranju obrazovnih ciklusa, što je naročito važno kod učenja jezika.

• **Počela je nove školske godina što je ministarstvo pripremio za novu školsku godinu kada je u pitanju obrazovanje na jeziku nacionalnih manjina?**

MZOŠ je u pripremama za školsku godinu 2008./2009. uložio veliki napor kako bi svi udžbenici koji su pripremljeni u dogovoru s predstavnicima manjina te na zajedničkim sastancima s nakladnicima bili u Katalogu odobrenih udžbenika za osnovnu i srednju školu te kako bi udžbenici na vrijeme mogli biti naručeni i dostavljeni školama do početka nove školske godine.

Program besplatnih udžbenika je u ovoj školskoj godini proširen i na druge razrede srednjih škola (tj. osim za prve razrede srednjih škola, naravno i sve razrede osnovne škole).

Kada besplatnim udžbenicima dodamo besplatan prijevoz za prve i druge razrede srednjih škola (a ne samo osnovnih škola, kako je bilo prijašnjih godina) većem broju učenika je omogućeno da redovito pohađaju srednju školu ali istovremeno je omogućeno i da veći broj učenika pripadnika nacionalnih manjina pohađa nastavu na materinjem jeziku ili uči materinji jezik i kulturu.

U pravilniku o polaganju državne mature pripadnicima manjina je omogućeno polaganje materinjeg jezika u obveznom dijelu mature, odnosno određeno je da učenici koji se školuju na jeziku i pismu nacionalnih manjina, u sklopu obaveznog dijela državne mature uz ispit iz hrvatskog jezika, obavezno polažu ispit iz jezika nacionalne manjine na kojem se školuju.

• **Na kraju, što MZOŠ radi kada su u pitanju obrazovni problemi romske nacionalne manjine?**

Kad je u pitanju provedba Nacionalnog programa za Rome i Akcijskog plana Desetljeća za Rome 2005.-2015. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa i dalje kontinuirano radi na kvaliteti obrazovanja učenika romske nacionalne manjine. Uprava za nacionalne manjine dala je pisane preporuke svim zainteresiranim učenicima/studentima koji su željeli upisati srednjoškolsko/visokoškolsko obrazovanje. Novost je i obrazac Zahtjeva za stipendiju koji je objavljen na web stranici MZOŠ-a (www.mzos.hr - Odgojno obrazovni programi za Rome)

Ministarstvo aktivno sudjeluje u realizaciji projekta Phare 2005. komponenta obrazovanje: "Poboljšanje pristupa obrazovanja i zapošljavanja za pripadnike romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj" te će u školskoj godini 2008./20089. biti nastavljena realizacija i projekta odobrenog o strane Fonda za obrazovanje Roma (Roma Education Fund - REF) a iz Budimpešte koji će biti doprinos pristupačnijoj i kvalitetnoj integraciji djece i učenika pripadnika romske nacionalne manjine u odgojno obrazovni sustav.

Antun Bruneta, predsjednik vijeća talijanske manjine grada Pakraca

NEMAMO VODE, SMEĆE NAS UGROŽAVA, A NEMAMO NI DIJALOGA S GRADSKIM VLASTIMA

Antun Bruneta

Premda smo već u drugom mandatu slaba nam je suradnja s Gradom. Ne pridržavaju se naših zahtjeva da nam šalju materijale za sjednice, da vidimo što se dešava i da vidimo gdje se mi, kao predstavnici manjina, možemo uključiti. Lani smo dobili dotacije tek krajem godine tako da su nam i financije jedan od izraženih problema. Što se prostora tiče puno nam je bolja situacija. U Ploštinama, gdje je sjedište naše Zajednice Talijana, imamo dovoljno prostora i za gradsko i za županijsko vijeće tako da nam to nije problem. No, nije dovoljno samo imati prostor - treba ga i opremiti, a nama je s 10.000 kuna koliko je predviđeno za nas u gradskom proračunu to gotovo nemoguće.

Inače na Vijeću raspravljamo o problemima u čije rješavanje nas grad Pakrac ne uključuje. Htjeli bismo se uključiti u rad socijalnog vijeća na našem području na kojem živi dosta socijalno ugroženih ljudi. Oko nas pretežno žive stara domaćinstva, htjeli bismo da se prati raspodjela tih pomoći - za koje ne dobivamo podatke - a znamo da ima dosta nepravilnosti.

Sa Zajednicom Talijana surađujemo u organizaciji susreta, priredbi i - što je najbit-

nije - u organizaciji tečajeva učenja talijanskog jezika. Vodimo se da smo Talijani, ali talijanski ne znamo ni pisati ni čitati. Tečajeve radimo za malu djecu, ali za odrasle je to već problem. Mi govorimo arhaičnim jezikom, ali ne i suvremenim talijanskim. Mi ne znamo na talijanski reći kino ili navesti dijelove auta. Onda posežemo za hrvatskim riječima.

Industrije nemamo ovdje. Težak je život. Mirovine su u poljoprivrednim domaćinstvima jako male. Mlađi ljudi emigriraju. To je počelo krajem osamdesetih. Mi smo 15 godina prije rata surađivali s pokrajinom Belluno, na sjeveru Italije, odakle su došli naši stari. Tamo su nam omogućili radne dozvole tako da ljudi koji su ovdje gubili posao su tamo otišli. I povukli su obitelji sa sobom. Tako nam je otišlo oko 250 ljudi, a na području Pakraca nas je oko 700. Oni su jednom nogom u Italiji, ali ne još i drugom. Dosta su dugo živjeli tamo i plaćali stanove, uvijek čekajući da u nas oživi industrija kako bi se vratili svojim kućama, zemlji i starim roditeljima. Vidjeli su da se ovdje stanje ne popravljalo pa su došli do zaključka da im je u Italiji onda bolje kupiti stanove ili kuće. A ja se nadam da će ovdje doći vrijeme kad će biti bolje i da će se oni ipak vratiti. Jer, mi jesmo Talijani, ali ne znamo odakle smo. Ja kažem da smo mi hrvatski Talijani. Ovi koji su otišli u Italiju tamo su bili najprije Jugoslaveni, pa ex - Jugoslaveni, sad su Hrvati, tako da smo tamo stranci... I zato bi se puno njih vratilo da se u nas, u zapadnoj Slavoniji, popravi situacija tako da se ljudi mogu zaposliti.

Ipak, najveći naš problem je infrastruktura. Nemamo vodu što je najbitnije. Voda nam je u katastrofalna u selima u kojima živimo zajedno s Hrvatima: Ploštine, Donji Obrijež, Gornji Obrijež, Veliki Banovac, Batinjane, Mali Banovac, Toranj, Kapetanovo Polje, Stražičevac... Nitko o tome ne brine. Lokalna vlast umjesto da to riješi gura plin. Imamo samo bunare, a smeće iz naših mjesta voze na vrh brda i normalno da dolazi do zagađenja, a nitko o tome ne brine. Kad smo formirali Vijeće ja sam mislio da ćemo i o ovim pitanjima kontaktirati s lokalnim vlastima, ali to se nije dogodilo. Doduše u Gradskom vijeću je jedan Talijan ali on je vijećnik HDZ-a i predstavlja njih, a ne nas. Podlozan je njihovoj stranačkoj stezi. Ne možemo reći da zastupa našu manjinu. Nemamo mi ništa protiv HDZ-a, ali oni bi trebali brinuti i o sredinama gdje žive manjine. I na slijedećim izborima oni će staviti kandidata talijanskog podrijetla koji će zastupati njih, a ne nas. Imamo mi još problema: Dobrovoljnim radom smo sagradili dvo-staznu kuglanu, a ne možemo četiri godine dobiti uporabnu dozvolu, sagradili smo ambulantu ali i do dan - danas nema građevinsku dozvolu i nije u sustavu zdravstva... Nemoćni smo to riješiti.

**Barbara Antolić, predsjednica
Vijeća slovenske nacionalne
manjine u Varaždinskoj županiji**

VIJEĆE OSNOVALO KULTURNO - UMJETNIČKO DRUŠTVO

Barbara Antolić

Od ukupno 2.344 pripadnika nacionalnih manjina na području Varaždinske županije, 380 nas je Slovenaca. Naše Vijeće, koje je konstituirano 04. rujna 2007. godine, prošle je godine donijelo Program rada i financijske dokumente. Organizirano je prvo okupljanje na kojem su pozvani svi Slovenci s našeg područja. Tada su ljudi sami govorili što očekuju od nas izabranih u Vijeće i koji su problemi. Na prvoj točki iz Programa rada Vijeća - okupljanju svih pripadnika - iznijeti su slijedeći prijedlozi i konstatacije: pripadnici slovenske nacionalne manjine na području Varaždinske županije desetljećima žive na ovima prostorima s istim položaj kao svi ostali građani; mnogi od nas djeluju u javnom životu; podržana je inicijativa -osnivanje kulturno umjetničkog društva; potreban nam je prostor za djelovanje; potrebno je nastaviti jačati slovenski kulturni identitet (društvo, knjižnica...) Tada je u potpunosti je podržan Program rada Vijeća slovenske nacionalne manjine Varaždinske županije.

Temeljem tih iznesenih potreba i sukladno Programu rada Vijeća, početkom 2008. godine osnovano je slovensko kulturno društvo Nagelj. Predsjednik novooosnovanog društva je poznati varaždinski gimnazijski profesor, **Marijan Husak**. Društvo će organizirati i inicirati kulturne manifestacije. Pozdravne riječi ispred Veleposlanstva Republike Slovenije uputio je **Roman Weixsler**. **Darko Šonc**, predsjednik Slovenskog doma u Zagrebu naglasio je prednosti koje nosi organizirani oblik okupljanja i očuvanja nacionalnog identiteta. Važna je pri tome i financijska podrška projektima koje će buduće društvo provoditi.

Savez će u tom dijelu dati svoj doprinos s inicijalnim sredstvima i kasnijoj pomoći.

U suradnji s veleposlanstvom Republike Slovenije obilježen je slovenski kulturni praznik - Prešernov dan. S Policijskim orkestrom i **Nušom Derendom** pjevala je i publika Varaždinskog narodnog kazališta. Slovenski veleposlanik u Zagrebu **Milan Orožen Adamič** posebno je naglasio visoki nivo kulturne suradnje dviju država.

Važna osoba koje je pratila, čak i organizirala pojedine događaje, je Darko Šonc. Bez njegove podrške i pomoći sasvim sigurno ne bismo imali mogućnosti već u prvoj godini djelovanja imati toliko aktivnosti. On je i jedan od aktera knjige "Zagrebački Slovenci" autorice **Melite Forstnerič-Hajnshek**. Promociju knjige smo organizirali u Varaždinu.

Odlukom Županije dodijeljen nam je prostor kojeg ćemo dijeliti s ostalim Vijećima i povjerenicima nacionalnih manjina na području Varaždinske županije. Predstoje dogovori oko njegove opreme.

Ove jeseni ćemo održati sjednice u općinama Cestica i Bednja, promovirati knjigu Hrvatska - Slovenija, sudjelovati u Božićnom druženju, manifestaciji u Cestici, donijeti programsku i financijsku dokumentaciju za narednu godinu.

Martin Gojani, predsjednik Vijeća albanske nacionalne manjine za Bjelovarsko-bilogorsku županiju

VIJEĆE JE OJAČALO POLOŽAJ ALBANSKE NACIONALNE MANJINE

Prema popisu stanovništva iz 2001. na području Županije ima 755 pripadnika našeg naroda. Na prvim izborima za vijeća nacionalnih manjina nije bilo velikog interesa i nismo se uspjeli organizirati za izlazak na te izbore. Međutim, interes pripadnika naše nacionalne zajednice da se organiziraju i budu prisutniji u javnom životu, pa tako i lakše rješavaju neke svoje probleme, rastao je ovih godina i na izborima za manjinsku samoupravu koji su održani prošle godine kad smo izabrali i vijeće na razini županije, te još tri predstavnika i to u gradu Bjelovaru, te u općinama Novoj Rači i Velikoj Pisanici.

Čim smo se tako uspjeli organizirati, uspjeli smo po prvi puta proslaviti i praznik Nacionalni dan albanske zastave i na toj manifestaciji u Novoj Rači prošle godine

Martin Gojani

okupilo se oko 300 pripadnika naše nacionalne zajednice što smatramo velikim i značajnim uspjehom. To smo uspjeli uz potporu Županije koja nam je osigurala nužna financijska sredstva što vjerojatno ne bi bilo moguće da nemamo organiziranu svoju manjinsku samoupravu i odgovarajuću komunikaciju s predstavnicima vlasti. Mi od 1998. godine imamo udrugu Zajednicu Albanaca Bjelovarsko-bilogorske županije, ali mislim da smo tek s konstituiranjem županijskog Vijeća albanske nacionalne manjine (i izborom predstavnika) ojačali položaj naše manjine u županiji.

U tom pogledu želim istaknuti veliku ulogu koju ima županijski Ured za nacionalne manjine jer je on je vrlo važan čimbenik u ostvarivanju mnogih manjinskih potreba i rješavanju njihovih problema.

Trenutno očekujemo da dobijemo prostor za rad vijeće i vjerujem da će to bitno doprinijeti našem uspješnijem radu. To će nam omogućiti bolju komunikaciju s pripadnicima naše manjine i mislim da će nam oni onda lakše obraćati s nekim svojim problemima i prijedlozima, a to će i nama omogućiti bolji rad i zastupanje njihovih potreba i interesa.

U našoj nacionalnoj manjini na ovom području veliki je broj obrtnika i vjerujem da se možemo bolje organizirati i doprinijeti i rješavanju nekih potreba, ali i dati svoj doprinos razvoju županije. Očekujemo da će se u budućnosti postaviti i iskazati neke potrebe vezane za obrazovanje i za to se treba pripremiti.

Posebno želim naglasiti da imamo i dobru suradnju s ostalim manjinama u županiji i to preko županijske Koordinacije za nacionalne manjine, a to je vrlo važan i dobrodošao oblik manjinskog organiziranja koji nam omogućava bolju komunikaciju s predstavnicima županije.

Intervju s Kasumom Canom, predsjednikom Foruma Roma Hrvatske i predsjednikom organizacijskog odbora VII Svjetskog kongresa Roma

PREDSTAVIT ĆEMO HRVATSKU KAO ZEMLJU KOJA IMA VOLJU RJEŠAVATI ROMSKA PITANJA, ALI UKAZATI I NA POSTOJEĆE PROBLEME

Kasum Cana

• **Hrvatska će u listopadu biti domaćin VII Svjetskog kongresa Roma. Kakvo je značenje tog kongresa?**

Kongres Roma se održava pod visokim pokroviteljstvom hrvatske Vlade te supokroviteljstva poglavarstva Zagreba i Europske delegacije u RH. Značaj kongresa leži u tome što sami Romi organiziraju jedno svjetsko okupljanje ove najranjivije manjine bez matične zemlje.

Prvi kongres Roma je održan u Londonu 1971. i tami su čelnici romske manjine iz nekoliko zemalja odlučili i prihvatili da himna Roma službeno bude "Gjelem, Gjelem" čiji je autor **Janko Jovanović**. Također su na kongresu u Londonu raspravljalo i o izgledu nacionalne zastave Roma koja ima tri boje: gornje polje je plave boje i predstavlja nebo, a druga polovica je zelene boje i predstavlja travu i zemlju te u sredini kolski kotač crvene boje i predstavlja tešku i krvavu povijest Roma koji nikad nisu izazvali ili vodili neki rat. No glavne teme rasprave su bile obrazovanje i stanovanje Roma, a te teme su nažalost ostale neizbježne i do danas jer su to i dalje najteža pitanja i problemi koji Romima predstavljaju velike prepreke za uspješnu integraciju u društvo gdje god žive. Na šestom kongresu 2004. u Italiji uz važna životna pitanja Roma posebno se raspravljalo i o problemima Roma na Kosovu.

KONGRES UZ POTPORU VLADE

• **Zbog čega je domaćinstvo ovog VII kongresa povjereno Hrvatskoj?**

Tijekom razgovora o potpisivanju koalicijskog sporazuma između našeg saborskog zastupnika **Nazifa Memedija** i HDZ-a, otvoreno je i pitanje da li možemo u Hrvatskoj organizirati Svjetski kongres Roma? Dobili smo potporu samog predsjednika Vlade **Ive Sanadera** i Forum Roma Hrvatske istaknuo je kandidaturu za domaćinstvo te jednoglasno od International Romani Union - Svjetske udruge Roma dobio do-

Domaćinstvo ovog značajnog skupa dodijeljeno je Hrvatskoj kao zemlji koja ulaže velike napore kada se radi o zaštiti manjinskih prava te koja može pružiti i pozitivne primjere u rješavanju manjinskih pitanja. Na skupu će se govoriti o ubrzavanju rješavanju najgorljivijih romskih problema kao što su stanovanje, obrazovanje, zapošljavanje te će biti istaknuti zahtjevi za poštivanje Roma kao ravnopravnih građane i njihovu integraciju

maćinstvo. Većina delegata - članove ove organizacije posebno su honorirali činjenicu da je Hrvatska jedna od rijetkih zemalja koja ima posebni zakon o zaštiti i pravima nacionalnih manjina pa je i to jedan od razloga zbog kojega se smatralo da Hrvatska zaslužuju ovaj skup.

• **Koja je osnovna tema Kongresa?**

Uključenost u sredinama gdje žive, poštivanje njihova prava na stanovanje, obrazovanje, zapošljavanje i dr. Dakle, problemi koji se nažalost jako sporo rješavaju i čiji je napredak tako malen da je jedva i vidljiv. Postoje programi, pa moram reći da ponegdje ima i volje da se ubrza rješavanje romskih problema, ali bi se preuzete obveze morale poštivati. A jedna od ključnih stvari svakako je poštivanje temeljna ljudska prava Roma, a to znači da smo jednaki pred zakonom i da imamo ista prava kao i svi drugi a ne da nas se tretira kao građane drugog ili trećeg reda.

DOLAZE DELEGATI IZ 30 ZEMALJA

• **Kakav je interes za kongres u svijetu? Koje zemlje će sudjelovati?**

Interes je veliki i to naročito među mladim Romima koji žele International Romani Union - Svjetsku udruhu Roma da pokrenu sa mrtve točke na kojoj, nažalost, već godinama stoji ova organizacija i koja nema baš velikih uspjeha u radu. Moram napomenuti da je ovo i godina izbora jer na VII. Svjetskom kongresu bit će riječ o radu i izboru novih članova - delegata. Za sada su dolazak najavili Romi iz 30 zemalja. Na kongresu sudjeluje od 4 do 6 delegata iz svake zemlje. Meni je jako drago da nam dolaze po prvi put veliki broj žena što znači da je svijest o poštivanju ravnopravnost spolova proradila i kod Roma. Za to sam se i osobno zalagao. Posebno nam je drago što nam se priključuju i Romi iz zemalja koje do sada nisu sudjelovale pa tako dolaze i iz Kolumbije i Meksika. Na kongres su dosada dolazak potvrdili Romi iz Austrije, Poljske, Srbije, Makedonije, Indije, Njemačke, Kolumbije, Holandije, BiH, Meksika, a čekamo potvrde i drugih.

• **Koji će osnovni zahtjevi biti postavljeni na kongresu?**

Zahtjevi su kao i dosada: poštivanje Roma kao ravnopravnih građane te integracija u društvo. Znamo i vidljivo je da većina Roma žive u industrijskim zonama na rubo-

vima grada, a i oni koji žive u gradu su često žive u napuštenim i derutnim zgradama, potpuno ne uvjetnim za normalno življenje i opasnim za zdravlje, a da ne govorimo o naseljima koja su bez ikakve infrastrukture za normalan život i odgoj djece i mlade generacije. Treba spomenuti i problem o asimiliranim Romima koji se srame priznati tko su i od kuda su im korijeni. Takvih ima dosta i u RH. Hrvatska ima Nacionalni program za Rome i Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005.-2015. i nalazi se u samom vrhu kada se radi o poštivanju i provođenju mjera koje proizlaze iz ovih dva dokumenata. Tu je i Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina i mišljenja sam da neke zemlje koje će sudjelovati na Kongresu imaju što naučiti iz naše prakse pa onda i predložiti iste ili slične mjere u svojoj sredini.

TEŠKOĆE SU NA LOKALNOJ RAZINI

• **Što će hrvatski Romi prezentirati na tom Kongresu, koje će oni probleme istaknuti?**

Mi smo domaćini i pokušat ćemo predstaviti Hrvatsku kao zemlju koja ima političku volju da se rješavaju romski problemi te pokazati napredak koji smo na pojedinih područjima postigli, ali i upozoriti na probleme koji su još prisutni. Trenutačno najbolnja točka je stanovanje Roma. Vlada podržava rješavanje tih problema ali za to su mjerodavne lokalne uprave i samouprave i tu počinju teškoće i zapreke.

• **Koliko je, po Vašoj procjeni, hrvatska javnost upoznata s održavanjem ovog kongresa i njegovim značenjem?**

Za sada malo, ali u listopadu kreće medijska kampanja koja će informirati našu javnost o ovom značajnom događaju.

• **Kako ocjenjujete odnos hrvatske Vlade prema romskim problemima?**

Vidljiva je želja i volja, a i neki pomaci su vidljivi. Znamo da to nije dovoljno, ali velika je gomila problema i ne može se sve riješiti preko noći. Treba odlučnosti i pravih akcija od strane vlasti, ali treba i vremena i strpljenja da dođemo do pravih rezultata kada su u pitanju romski problemi. No, podrška koju i od strane Vlade i Vladinog ureda za nacionalne manjine, ali i grada Zagreba, te delegacije Europske komisije u RH imamo u organizaciji ovog skupa uvjerava nas da će stvari u budućnosti ići još bolje.

“DESETLJEĆE ZA ROME” U OPĆINI PODGORAČ

Piše **Drago Hedl**

Milan Đanija svoj je prvi posao dobio u 53. godini života, zahvaljujući programu “Desetljeću za Rome” čiji je cilj integracija romske manjine u društvenu zajednicu. Uz taj program, hrvatska je Vlada i za provedbu Nacionalnog programa za Rome prošle godine izdvojila oko 14 milijuna kuna, a ove godine taj će iznos biti veći. Program “Desetljeće za Rome” provodit će se do 2015. godine. Hrvatska je, uz Bugarsku, Mađarsku, Rumunjsku, Makedoniju, Češku, Slovačku, Srbiju i Crnu Goru, među osam država srednje i istočne Evrope koje su se obvezale da će u sklopu tog programa poduzeti važne korake u društvenom integriranju Roma, najsiriromašnije europske manjine.

LJETI ZELENILO - ZIMI SNIJEG

Đanija, kao i petero njegovih sunarodnjaka iz Općine Podgorač u Osječko-baranjskoj županiji, radi na održavanju javnih površina u tom mjestu. Romi iz Podgorača uređuju zelenilo, brinu o čistoći, održavaju mjesno groblje, a zimi će raditi i na čišćenju snijega. Zadovoljni su jer mjesečno zarađuju oko dvije tisuće kuna, što je velika pomoć njihovim mnogočlanim obiteljima u kojima su oni jedini zaposleni.

Romi u Podgoraču čine oko osam posto tamošnjeg stanovništva i većina ih živi na tradicionalan način, pa za život zarađuju prodajući prikupljene sekundarne sirovine - uglavnom metale - a neki jedini prihod ostvaruju od socijalne pomoći.

“Već treću godinu uključeni smo u akciju ‘Desetljeće za Rome’, za što dobivamo namjenska sredstva iz državnog proračuna”, kaže načelnik Općine Podgorač, **Goran Đanić**. “U početku Romi nisu pokazivali osobito zanimanje, pa je prve godine posao prihvatilo samo njih troje. Ove godine radi ih već šestoro, a siguran sam da će ih na godinu biti najmanje deset. Još nekoliko njih prijavilo se na Zavod za zapošljavanje, što je osnovni preduvjet da bi mogli dobiti posao”.

ŠKOLOVANJEM DO BOLJEG ZAPOSLENJA

Rada Udurović i Zvezdana Amić zaposlile su se na održavanju čistoće u Općini Podgorač već prve godine kada je krenuo program “Desetljeće za Rome”. Zvezdana Amić kaže kako bi željela nastaviti prekinuto osmogodišnje školovanje i steći bar nižu školsku spremu: “Obećali su nam u Zavodu za zapošljavanje da će onima koji nemaju završenu osnovnu školu odobriti školovanje, da ne moramo uvijek ovo raditi, da ne budemo uvijek na ulici, već da radimo neki bolji posao. A posao bih voljela za stalno, a ne privremeno, da nemamo problema sa zdravstvenim osiguranjem.”

Načelnik općine Goran Đanić sa skupinom žitelja Podgorača romske nacionalnosti

Danas uz Radu Udurović i Zvezdanu Amić, koje su se prve uključile u program “Desetljeće Roma”, rade i Milan Đanija, **Miroslav Udurović** i **Mario Smokrović**, svi iz Podgorača, te **Davor Udurović** iz obližnjih Budimaca. “Zalijevamo cvijeće, čistimo parkove, kopamo, kupimo papiriće, uvijek ima posla. Dobro bi bilo da ovo traje 20-30 godina, ali teško da će to biti moguće. Sve zavisi od Europe, koja je ovaj program za nas odobrila do 2015. godine”, kaže Miroslav Udurović. Od plaće koju zarađuje, on štedi novac za polaganje vozačkog ispita. Nada se da će mu to otvoriti mogućnosti kvalitetnijeg zaposlenja, ali i lišiti straha od policije, jer kaže, često sjeda za volan, mada nema položen vozački ispit. Kad ga položi, pokušat će se zaposliti kao vozač.

PREKO POSLA DO KUĆE

No, da Romi posao ne pronalaze lako svjedoči i **Baškin Gušani**, Rom iz Jelisavca kraj Našica. Kaže kako bi prihvatio svaki posao da njegovoj mnogočlanoj obitelji bude lakše i da nisu oslonjeni samo na socijalnu pomoć i dječji doplatak. Njegova osmeročlana obitelj sada je zgurana u dvije sobe, a kad bi imao posao nastojao bi kupiti kuću u kojoj bi svi imali mjesta. Žali se kako već godinama bezuspješno traži posao: “Tražio sam posao u komunalnom poduzeću u Našicama; za taj posao ne treba škola. Uzmeš kantu, dignesh je, baciš u kamion smeće i idemo dalje. Tamo škola ne treba. No, rekli su mi: ‘Ima nas dovoljno’. To sve ide preko veze - ili kum, ili ujna ili ujak, sve se preko veze radi. Nijedan Cigan ne može se zaposliti ovdje. Grad Našice neće nam pomoći”.

Ibrahim Gušani, predsjednik romske Udruge Europa koja u suradnji s lokalnim vlastima nastoji poboljšati njihov položaj, kaže kako su problemi s kojima se suočava

romska zajednica u Osječko-baranjskoj županiji veliki i vjerojatno najveći u Hrvatskoj.

“Nažalost, u Gradu Našicama nemamo niti jednog zaposlenog Roma. To je minus za ovaj grad. Čak ni ja sa završenom srednjom školom ne mogu naći posao. Slao sam nekoliko zamolbi ali nisam dobio posao. Slično je i s mojim sinovima od 17 i 18 godina, kao i s bratom od 28 godina - nigdje se nisu zaposlili.”

TROJE MLADIH ROMA USKORO ZAVRŠAVA STUDIJE

Dok u drugim sredinama Romi, ipak, kako-tako nalaze posao, ovdje, kaže on, to ide vrlo teško. Gušani posebno ističe problem obrazovanja Roma: “Problemi su drastični. Puno Roma je nepismeno. Treba raditi na educiranju, na opismenivanju, obrazovanju. Mnogo je mladih između osam i 15 godina koji nisu završili osmogodišnje školovanje. S njima treba najviše raditi da bi njihova buduća generacija bila pismena jer na takav način jedino možemo rješavati najvažnije probleme Roma.”

Prošle godine u osnovne škole u Našicama i okolnim mjestima upisano je 85 Roma, a njih 65 redovno pohađa nastavu. Gušani kaže da su uložili velike napore kako bi se što više djece obuhvatilo osnovnim školovanjem, te potom upisali u srednje škole i na fakultete. Trenutno, na području Našica nema ni jednog Roma sa završenim fakultetom, no stanje će se uskoro popraviti, jer je troje Roma pri završetku studija.

Gušani se nada da će na fakultetima sljedećih godina biti sve više Roma, te da bi upravo ti Romi, kada steknu akademski zvanja, mogli biti motor koji će ubrzati poboljšanje položaja romske manjine i njihovo uključivanje u zajednicu.

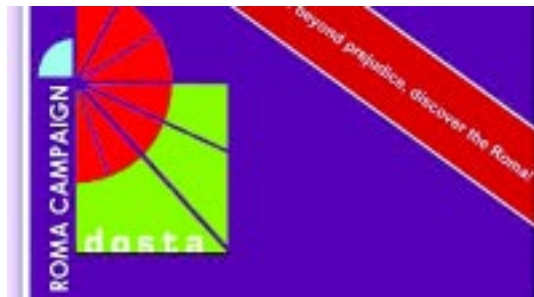
Proslava u Srbu

USTANAK NARODA LIKE

Srb - U Srbu je 27. srpnja svečano proslavljena 67. obljetnica ustanka naroda Like u organizaciji antifašističkih udruga i SNV-a. Uz njih vijence su uz porušeni spomenik položili izaslanstvo predsjednika RH, Savjeta za nacionalne manjine, borci 6. ličke divizije koji su u Srb došli iz Beograda, te predstavnici SDP-a i HNS-a. Predsjednik SDP-a **Zoran Milanović** je podsjetio da je antifašizam u kojem su sudjele tisuće Hrvata i Srba temelj hrvatske države. Predsjednik SNV-a **Milorad Pupovac** je izrazio nadu da će se sljedeće godine proslava dogoditi uz obnovljeni spomenik, rad kipara **Vanje Radauša** koji je srušen 1995. godine, te je pozvao je na obnovu svih 3000 porušeni antifašističkih spomenika u Hrvatskoj.

HRVATSKA SE UKLJUČUJE U KAMPANJU VIJEĆA EUROPE "DOSTA!"

Zagreb - Druga sjednica Povjerenstva za Rome u novom sazivu održana je 29. srpnja. Na sjednici Povjerenstva podnesen je izvještaj o Projektu podrške Romima PHARE 2005. čiji su osnovni ciljevi uključivanje Roma pomagača u obra-zovni sustav, poboljšanje suradnje škole s roditeljima, unaprjeđenje kvalitete upra-vljanja

i suradnje svih sudionika u obrazov-nom sustavu i stvaranje pozitivne slike o romskoj nacionalnoj manjini. Potpredsje-dnica Vlade **Jadranka Kosor** istakla je da se iz godine u godinu povećava broj romskih učenika koji su obuhvaćeni školo-vanjem. Trenutno 3628 djece pohađa os-novnu i srednju školu, a 10 studira. Kosor je istaknula da su uz obrazovanje romske djece, prioriteti legalizacija romskih naselja i bolja zdravstvena zaštita. Od 2005. do danas

proračun za Nacionalni program za Rome i za akcijski plan De-setljeća za uključivanje Roma po-većan je 630 posto. Članovi Povje-renstva prihvatili su inicijativu za uključivanje Hrvatske u kampanju Vijeća Europe "Dosta!" (www.dosta.org). Cilj kampanje je afirmacija romske tradicije i kulture te uklanjanje predrasuda.

KRKOBABIĆ NAJAVLJUJE VEĆU POMOĆI IZBJEGLIM SRBIMA

Beograd - Potpredsjednik srbijanske Vlade **Jovan Krkobabić** sastao se 11. kolovoza s predstavnicima udruga izbjeglica iz Hrvatske, te im je najavio da će pokrenuti inicijativu da se zakon o izbjeglicama nađe, po hitnom postupku, pred Skupštinom Srbije. Krkobabić je istaknuo da je potrebno napraviti jedinstvenu i vjerodostojnu bazu podataka o izbjeglicama, te je najavio i reorganizaciju Komesarijata za izbjeglice Srbije, kako bi se što učinkovitije pomoglo rješavanju njihovih imovinskih problema i obnovi uništenih kuća izbjeglica i povratnika.

T.DEDIĆ TUŽI SLOVENSKI NOGOMETNI SAVEZ

Zagreb - Predsjednik Svjetske i Europske organizacije nogometaša romske nacionalnosti, **Tofko Dedić - Toti** najavio je da će tužiti NS Slovenije Sudu za ljudska prava u Strasbourgu zbog izgreda na prijateljskoj utakmici između Slovenije i Hrvatske.

Na utakmici odigranoj 20. kolovoza u Mariboru slovenski su navijači vrijeđali Rome.

"Meni smeta rasističko navijanje uzvicima "ubij cigane" koje su slovenski navijači skandirali cijelu utakmicu. Kao predsjednik organizacije koja se bori protiv rasizma i diskriminacije u sportu dužnost mi je prozvati Slovenski nogometni savez. Slovenija je članica Europske unije i neka odgovara Europskom sudu za ljudska prava zbog postupka svojih navijača", izjavio je Dedić naglašavajući da njegova organizacija ubuduće neće štedjeti ni Hrvatski nogometni savez, odnosno hrvatske navijače.

OBIKLJEŽENA 62. OBLJETNICA TRAGEDIJE U VERGAROLI

Pula - U organizaciji pulske Zajednica Talijana i brojnih udruga esula iz Italije 18. kolovoza je u pulskoj vojnoj lučici Vergaroli obilježena 62. obljetnice tragedije na gradskoj plaži Vergaroli kada je u eksploziji devet tona eksploziva poginulo 116 Puljana, a 216 ih je ranjeno. Ova komemoracije je prvi put održana u vojnoj lučici za što je dozvolu dalo Ministarstvo obrane RH.

7. MEĐUNARODNA KONFERENCIJA O DRUŠTVENOJ I KULTURNOJ POVIJESTI ŽIDOVA

Dubrovnik - U Dubrovniku je u drugoj polovici kolovoza održana 7. međunarodna znanstvena konferencija o društvenoj i kulturnoj povijesti Židova na istočnoj obali Jadrana.

U središtu pozornosti konferencije su bile socijalne, kulturne i povijesne teme vezane uz život žene u židovskoj obitelji. Na konferenciji je sudjelovalo 40-ak stručnjaka i znanstvenika iz Hrvatske i svijeta, a organizirali su je Centar za mediteranske studije Sveučilišta u Zagrebu, Centar Moshe David pri izraelskom Sveučilištu Ben Gurion, te Turski istraživački centar u Istanbulu.

SDP ĆE TRAŽITI DVOSTRUKO PRAVO GLASA ZA MANJINE

Rijeka - U razgovoru za "Novi list" potpredsjednica SDP-a i saborska zastupnica, **Milanka Opačić** založila se za dvostruko pravo glasa pripadnika manjina. Ona je naglasila da je "teško dolaziti na birališta i onda tamo glasovati s posebnim listićima, u posebnim biračkim kutijama". "To je ge-toiziranje manjina. Broj pripadnika manjina, s druge strane, takav je da ne ugro-žava prava većinskog naroda. SDP zagovara stajalište da se osigura dvostruko pravo glasa za nacionalne manjine. Pri tome mislimo na sve manjine. Ako to radite, treba biti principijelan. Ne mogu se manjine dijeliti na 'male' i 'velike", rekla je Milanka Opačić.

Na pitanje znači li to da će u Saboru podržati manjinske zastupnike, bez obzira na to što su u koaliciji s HDZ-om, Opačić je odgovorila: Nije isključeno da će SDP ići s takvim zakonom u proceduru, gdje ćemo predložiti dvostruko pravo glasa.

PROMJENE U VIJEĆIMA

Novi predsjednik Vijeća bošnjačke nacionalne manjine u Splitu je **Muhjudin Kadrić**, a **Danilo Bodegraja** je izabran za predsjednika Vijeća srpske nacionalne manjine u Bjelovaru.

Vijeće mađarske nacionalne manjine u Rijeci ovog ljeta je promijenilo sjedište. Nova adresa im je Križanićeva ulica 7/I.

STINA
news agency

izdavač: STINA d.o.o. Split
Šetalište Bačvice 10, 21000 SPLIT, Croatia
tel/fax: ++385/21/321-421, 488-936, 488-945
e-mail: stina@zamir.net & stina@st.htnet.hr
internet: www.stina.hr
direktor: Goran Vežić
glavni urednik: Stojan Obradović

Manjinski forum

ISSN: 1334-7969

Tisak: ARAK, Omiš